

USOS I COSTUMS
DELS NOSTRES
AVANTPASSATS
(LA VIDA CASOLANA
DELS PROFESSIONALS
DE LES NOSTRES VILES
A PRINCIPIS DEL SEGLE XVII)

10

Per Jaume Llobet

1. COMENTARI PREVI

La circumstància de la meua integració a una nissaga de professionals, els avantpassats de la qual observaren el bon costum de deixar notes escrites dels esdeveniments més remarcables en el si de la família, ens ha permès d'accedir a un conjunt de llibres de notes que constitueix pròpiament un arxiu, el nucli del qual gira entorn dels referits llibres que els successius hereus o caps de casa anaren redactant, amb l'objectiu, reiteradament manifestat, que servís de memòria per a les futures generacions de la casa.

Caldrà, en conseqüència, endinsar-nos en l'anàlisi referida, valent-nos si cal dels fonaments legals o institucionals, ja siguin de base escrita o avalats per la tradició en uns determinats comportaments que, altrament, sembla que es contemplaven des de la normalitat majorment observada.

La referida observació ens ha permès de donar un cop d'ull als usos i costums familiars de l'expressada època, alguns dels quals ens poden causar fins i tot un efecte de sorpresa o perplexitat en analitzar-los a la llum dels nostres dies.

Per aquest motiu ens hem decidit a recollir un determinat conjunt de notes exposades per cert de forma viva i contundent, les quals amb el propi llenguatge i tot plegat constitueixen una singular il·lustració d'algunes usances pertanyents a l'època expressada a l'encapçalament d'aquest article.

Seguidament hi afegim un inventari, íntimament lligat amb les notes, que constitueix un testimoni documental on es reflecteix la singular realitat d'aquelles usances.

Abans d'iniciar el comentari cal exposar, ni que sigui de manera breu, els antecedents que condueixen a la seqüència dels fets.

A tal objecte ens hem de situar a les acaballes del segle XVII, en el si d'una família benestant, situada a la vila de Cervera, els representants de la qual pertanyien al llinatge Nuix, establert almenys des de més de tres centúries a la dita vila. La seva professió era la jurisprudència, la pràctica de la qual era continuada de pare a fill, pel que fa als hereus, un seguit de tres generacions, precedents a l'època que ens ocupa.

En el moment històric objecte del nostre estudi, ens trobem que l'actual hereu s'anomena Miquel i s'ha maridat amb una dama de Barcelona, ciutat on havia cursat els seus estudis d'advocat. Disposat a seguir la tradició de la família, sota els bons consells de son pare Francesc, inicià l'exercici de la professió a Cervera, i quan arribà el moment, es maridà amb una dama de la seva mà, naturalment escollida per son pare, procedent d'una família barcelonina que porta els cognoms de Rechs, Gallard i de Pastor.

El llinatge de l'esposa, anomenada Agnès, pertany a una nissaga que figura inclosa dins la matrícula de ciutadans honorats de l'esmentada ciutat.

Aquest títol commou el pare, Francesc, que no ha de parar fins a obtenir el referit honor per al seu fill Miquel.³ Malgrat tot, les desavinences amb la nora introdueixen el malviure a la nova llar. La jove malda per convèncer el seu espòs de traslladar-se a exercir a Barcelona, fugint d'aquella picabaralla.

Per fi aconsegueix el dit propòsit, amb el corresponent disgust del pare polític però la mala fortuna fa que l'espòs Miquel emmalalteixi i mori de forma inesperada. Mentrestant, fruits d'aquell matrimoni, nasquen dos néts: Maria Àngela i Marià, que constituïen l'anhel de futur de l'avi.

Llavors es fan més colpidores les lamentacions de l'avi Francesc pel fet de trobar-se en edat avançada, mancat del sentit de la vista, aïllat i solitari, perdut en el gran casalot que li fa de llar. La llar on ha forjat les seves legítimes il·lusions.

Cal situar les esmentades lamentacions indicades en els termes de l'anterior paràgraf dins el context de referència, concretament un manuscrit i un inventari que constitueixen la base d'aquest comentari.

La decisió de la nora és sorprenent. L'abandó de la llar amb sos fills legítims i l'irrevocable canvi de residència, retornant a la casa dels seus pares, a Barcelona, malgrat trobar-se prenyada de quatre o cinc mesos, resulta certament xocant. En qualsevol cas l'actitud presa implica la violació d'uns deures considerats con-naturalis de la pròpia condició materna i encara més singular és el fet que consentís lliurar el nadó de forma definitiva.⁴

Aquella reacció, malgrat les desavinences que poguessin existir amb el seu pare polític, ens costa d'entendre.

Encara costa més d'entendre el suport dels pares i familiars de la senyora Agnés, juristes de talla prou versats en tota mena de qüestions, a la sorprenent actitud d'aquella mare que repudia els fills contra tot principi de dret natural.⁵ Finalment hem de constatar la prioritat de les qüestions de base econòmica per damunt d'altra mena de consideracions, com l'aprofitament al màxim dels objectes domèstics, i en particular de la roba.

La presència d'una biblioteca especialitzada en llibres jurídics, i a més a més ben proveïda, avala la professionalitat dels seus usuaris, majorment perquè s'hi esmenten exemplars excepcionals com les *Constitutions* o les cròniques del rei Jaume I i de Ramon Muntaner. És cosa sabuda que els llibres eren objecte d'escassa difusió en aquell temps.

2. TEXT COPIAT DEL LLIBRE DE NOTES DE FRANCESC NUIX

Mars, 1701. La viuda de dit mon fill, Senyora Agnés Gallard, havent restada malcontenta de la disposició de dit mon fill, al cap de tres setmanes, feta la novena, se es partida per a Barcelona ab companyia de son pare, trobant-se prenyada de quatre o cinc mesos. No se en que parara, si haurem de pledejar o si podrem concordar-ho.

Nota de la mia nora.

Trobandse en Barcelona, la Senyora Inés, nora mia, en casa de sos pares, fou deslliurada lo dia 22 de Agost de 1701, cap de octava de la Assumpció de Nostra Senyora del Pi. Foren padrins lo Senyor Francesc Gallart i Pastor i la Senyora Mariagna Mascaró i Gallart, germana de la Senyoreta Ignés. Los noms no han vingut a la primera de avís i penso primer la anominaran y ara últimament Ignasia. Deu Nostre Senyor la fasse virtuosa y bona conforme desitjo i suplico.

Nota de la remesa he fet a Barcelona de la neta Mariangela, per que de allí me envien la recien nada neta.

Havent-me escrit los Senyor Maurici Rechs y Gallart, consogre meu que no se m'entregaria lo part sinó que enviàs allà, per consuelo de la Senyora Ignés, la primera filla Mariangela, dien-me que se havien ofert alguns gastos, en lo part, i que los demás se oferirian per avant, córrian a mon compte. Resolguí enviar lo Francisco, mon fill,² ab Maria Ramon, muller de Sebastià Ramon, dona a propòsit per a dida, y criar la segona neta, en companyia de Mossèn Joan Castelló, prevere, y de Ramon Ferran los quals partiren de esta ciutat lo dia 10 de 7bre., y si be havia enviat antes de lo part, per regalo a la ma nora,

dos dotsenes de volateria, una de pollastres y altra entre capons y gallinas, ab compta de bolquers de lli i de llana ab altres requisits, oferí donar satisfacció dels demás gastos, pregant-los nos ajustassem de tots los interessos... y per açò remeti per dit mon fill, en “mans del Doctor Francisco Carbonell, 1120 lliures efectivament ab moneda de or y plata tirant sempre a que lo Doctor Francisco de Portell, Jutge de la Reial Audiència y per ma part, ab lo Senyor Don Joseph Pastor també de la Reial Audiència, oncle de la Senyora Agnés, concorden las materias y me excusen de un plet en ma vellesa y falta de vista. Deu Nostre Senyor vulla donar-me est consuelo”.

“Noto que han tornat de Barcelona al cap de vuit dies havent portat ab salut la noia... y, al cap de uns quinze dies que ha descansat la dida así, en casa, he consertat de donar-li trenta reals cada mes comensant lo dia que partí per a Barcelona... y així s'en es baixada a casa de son marit, al peu de la costa de Sant Crhistofol.

Nota de la concòrdia feta ab la Senyora Agnés ma nora. Ab acte rebut en poder de Francesc Serra, notari, per part de ma nora, y de Vicens Gavarró també notari de Barcelona, per part mia... als 20 de mars del any 1701, foren concordats los interessos y pertenencias de dita senyora en esta forma: que jo, ab los demás tudors y curadors que mon fill deixa a sos fills y nets meus, a demás de restituir-li mil cent vint lliuras de la dot que rebé mon fill de comptants... li he de donar cinch-sentas lliuras. També li he remés lo interés de 250 lliuras que faltaven a pagar per la última paga del dot, discorregut des del dia que caigué dita paga fins al dia del obit de mon fill, havent condonat a dita senyora diverses joies, vestits robes y otras cosas .

He tingut de pagar al Doctor Gallart, son Pare, vuit doblas per los gastos del part de la segona filla, restant-me per avant la càrrega y obligació de haver-li de pagar cada any mentras viurà, seixanta-vuit lliures quinze sous, a raó de censal, per lo escriu que fiu a dita senyora en los capítols matrimoniales, conforme mes estensament esta continuat en dit acte de la concòrdia... Fas menció que, dita concòrdia he conseguida ab lo medi del Senyor Francisco de Portell, de la Reial Audiència y que se ha tingut de fer tot a gust dels parés de dita ma nora y del Senyor Don Joseph Pastor, de la Reial Audiència, son oncle, pera excusarme de pledejar ab tant poderosa part. Se pot judicar per estar ells, y dit son Oncle, a peu de obra y així dono moltas gracias a Deu Nostre Senyor y a dit Don Francisco de Portell per haver conseguit aquest descans, advertint si en

la concordia se llitg que la Senyora se reserva lo dret de poder succeir en cas sobrevisca a son fill o fillas en la llegitima y que per part de dits mos nets no s'es expressada dita reserva..."

3. INVENTARI

Die quinta mensis aprilis anno a natde. dom. missmo. septingentesimo Primo. Cervera.

Inventari de la universal heretat y béns, que son y foren repective del magch. Francisco Nuix, en drets doctor, en la present vila de Cervera, bisbat de Solsona populat, y Senyora Cecilia, conjuges, y del Magnífich. Miquel Nuix *quoniam*, Ciutadà Honrat de Barcelona y en drets doctor, de dits Cònjuges fill rebut, seguida la mort del dit doctor Miquel Nuix, a instancia dels dits Senyors Cònjuges Nuix, com a usufructuaria durant sa vida, i de la altre dels dos sobrevivents de tots sos béns que la Senyora Agnés Nuix i Gallart, viuda deixada de dit Doctor Miquel Nuix, per raó dels interesos i drets que tenuts li competescan y no altrament, y a instancia també dels mateixos Cònjuges Nuix, del Reverend Doctor Misser Joan Nuix prevere, domer, del Reverend Doctor Miquel Nuix, Cabiscol, preveres de la parroquial Iglèsia de la present vila, del Reverend Doctor Ramon Nuix, prevere y Rector de Freixanet, del Reverend Doctor Domingo Nuix, prevere y Rector de Granyena' y de Francisco Nuix, student i altres dels Curadors de les persones i béns dels puvills, fills y hereus del dit Doctor Misser Miquel Nuix, *quoniam*, per dit *quoniam* doctor Miquel Nuix anomenats en son ultim testament, los entrega el Reverend Rector de la parroquial Iglèsia de la present vila, als vint y dos del mes de Setembre, any 1698, lo qual Inventari es conforme se segueix.

Primo. Una casa ab dos portals ubrints, sita dins la present vila y al carrer dit de la badia, dins la qual hi ha lo seguent.

Primo. Una premsa de fusta de caragols per premsar la verema.

En lo Celler

Primo. Quatre veixells per posar vi, três de bons i un de aspatllat, dos de plens, lo un de cent vuytanta canters, lo altre de cent coranta y una bota de uns devuyt canters en la qual hi ha canella y se va bevent por lo servei de la casa.

Item. Sis portadores tales quales

En lo studi

En lo celler del vi blanch

Item. Quatre carretells de càrrega quiscun de ple, dos de mitg i altre de buit

Item. Un carretell de vinagre

Item. Diferents tomos que estan amb un prestatje que es continuaran ab sen memorial que se incertarà al present

Item. Una tauleta de fusta

Item. Un bufet petit

Item. Tres cadires negres usades

Item. Un cofre petit y una taula de albe

Item. Una arquimesa

Item. Un catre

Item. Quatre banchs rasos de llit

Item. Un quadro de Maria Santísima del Roser

En lo pastadó

- Item. Dues pasteres de amassar
- Item. Dues escaletes
- Item. Tres sedasos
- Item. Dos sachs de farina que es va pastant

En la cuyna

- Item. Dues calderes de aram
- Item. Una caldera de fer bugades de aram
- Item. Una altra caldera de fer les escudelles de aram
- Item. Dos conques de aram
- Item. Quatre candeleros de bronse, dos de bons i dos de dolents
- Item. Dos llomeneres de llautó, una de bona i altra espatllada
- Item. Plats, escudelles y canters de terra

En lo aposento del cap de la escala

- Item. Un llit de camp ab sa marfega y cortinajes de tinyida de mesco, usats
- Item. Un cofre dins lo qual hi ha lo seguent
- Item. Una escopidora, de plata, pes de march disset onses i mitja
- Item. Una sotacopa gran, de plata, pes de march vint y sinch onses y mitja
- Item. Altra sotacopa, de plata, pes de march vint onses
- Item. Un gerro, de plata, pes de march trenta dos onses i mitja
- Item. Quatre gots, de plata, pes de march deu onses
- Item. Deu culleres, de plata, pes de march catorse onses
- Item. Sis tenedores, de plata, pes de march nou onses
- Item. Una palmatoria, de plata, pes de march tres onses
- Item. Dos tases, de plata, pes de march vuyt onses
- Item. Dos candeleros, de plata, pes de march trenta sinch onses
- Item. Un saler, pebrera y sucrera de plata, pes de marc vint y quatre onses, esta a modo de torratxa
- Item. Una basina, de plata, pes de march coranta vuyt onses
- Item. Altre salé i pebrera, de plata, dorat, pes de marc deu onses
- Item. Dos cadires, de vaqueta, negres, de les grans
- Item. Dos bauls, de la Senyora Cecília, dins hi ha la la roba blanca de dita Senyora y roba de servey
- Item. Un baul petit
- Item. Un braser, ab sa copa de llauto
- Item. Sis taburets, de vaqueta, ab claus dorats

Se segueixen les prendes de or que el doctor Maurici Gallart donà a la Senyora Agnés, filla sua, antes de exir de sa casa.

Primo. Una pesa de or filigrana ab unes pedres rogetes Indianes, ab la Image de Sant Francesch, esmaltat

Item. Un "Corason", de cristall, guarnit de or llis

Item. Un llas de or, filigrana, ab pedres blanques, que dona Casilda de Moxó lo donà a la Senyora Agnés en Barcelona, pes de march set argensos i mitg.

209

Segueixen-se les prendes de or que el doctor Miquel, antes dels sponoris, donà a la Senyora Agnés.

Primo. Una capsa de plata, dorada, dins filygrana, ab pedres blanques

Item. Una maseta, de or, ab quinze diamants, ab un sobre-posat al mitg

Item. Una maseta, de or, ab dotse esmeraldes.

Item. Tres parells de botons, de or, pedres morades, amatistes

Segueixen-se les prendes, de or, que lo dia dels sponoris en Cervera se donaren per los parents del doctor Miquel.

Primo. Un adres, de or, esmeraldes, dos arrecades y un brot de or tot esmaltat, pes de march tres unses, sinch argensos

Item. Una pesa de or filygrana que la circumferència és rodada de pedres morades del Menseny, ab un quadre esmaltat, de porsellana, pes de march, encamerat una onsa, cinch argensos

Item. Una pesa de filygrana, ab sos vidres y estampes, encamerat, pes de march mitja onsa

Item. Altra pesa, de or y perles, ab sos vidres y estampes, pesa quinse argensos

Item. Una pesa, de or, filygrana ab pedres morades sos vidres y estampes encamerat, pes set argensos

Item. Altra pesa, de or y perles, ab sos vidres y estampes encamerat, pes de march set argensos

Item. Una pesa de or filygrana ab sos vidres y estampes, pes de march encamerat, dos argensos y mitg

Item. Altra pesa, de or, filygrana, ab cristalls, encamerat pes de march quatre argensos.

Item. Altra pesa, de or, filygrana, ab sos vidres y estampes, encamerat, pes de march dos argensos

Item. Altra pesa, de or, filygrana, ab aranyes y pedres verdes ab ses vidres i estampes, encamerat, pes de march, sinch argensos i mitg

Item. Altra pesa, de or, filygrana, rodada de pedres verdes ab ses vidres y estampes encamerat, pes de march, sinch argensos

Item. Dos arrecades, de or, ab pedres color de foc, pes de march, nou argensos i mitg

Item. Dos masetes de or y un anell pedra blanca, pes de march, encamerat, nou argensos

Item. Unes arracades, de or, filygrana, ab cristalls ametlles y pedres blanques, pes de march, encamerat, quinse argensos i mitg

Item. Una arracada, de or, ab una pedra morada al mitg, ab una figa de corall per penjant, pes de march, dos argensos i mitg, que la pariona la te enviada en Barcelona la Senyora Agnés, a adobar, y dites arracades, despres de dies de sposada les dona a Senyora Agnés, Pau Alió.

Les prendes següents se trobaven en casa quan vingué la Senyora Agnés.

Primo. Dos *soguilles*, de or, pes de march, juntas, tres onses y mitja.

Item. Uns agnos, de or, filygrana, ab sos cristalls y estampa, encamerat, pes de march, tretse argensos

Item. Uns rosaris, filygrana, de plata, ab los parenostres de or, encamerat de uns grans grochs, ab una creu de cristall, ab relíquies y los caps de or

Item. Dos sivelles de plata, pes de march, onse argensos y mitg

En la primera sala

Primo. Dos bofets de nogué

Item. Quatre cadires negres, usades

Item. Dos banchs raspallers, grans

Item. Altre banch raspaller, petit

Item. Dos cavalls, ferros

Item. Quatre quadros de fruiteres

Item. Un quadro de Santa Margarida

En lo aposento de ma dreita de la Sala, que puja al rebost

Item. Dos llits de pots y banchs, ab ses Màrfegues

Item. Un lligadó

Item. Una tauleta, dolenta

Item. Un baul, vell
Item. Dos caixes, llises
Item. Altra caixa

En lo rebost

Item. Tres caixes y un sitial
Item. Tres cortés de cansalada

En la segona sala

Item. Sis cadires de vaqueta, negres, usades
Item. Sinch quadros, ab lo gorniment perfilat

En la cambra que dona a la porta de la badia

Item. Una camilla, ab sos cortinatges, de panyo vert
Item. Una taula, ab un sobretaula vert
Item. Sinch quadros medians

Segueix-se les robes que son de la dita Senyora Agnés, camises morades, anaues, capells y demés, acostumen a portar

Item. Altre baul, ab les robes de seda y altres de vestir que dit doctor Gallart feu a dita Senyora Agnés

Primo. Un vestit, de espolin vert
Item. Un vestit, de seti, negre barrat

Segueixen-se les robes de seda que feu lo *quoniam*, Doctor Miquel.

Primo. Un vestit de espolin escur
Item. Un vestit de pelfa negra
Item. Una caputxa de pelfa
Item. Un manto de puntes
Item. Una armilla, de primaveres, de seda
Item. Una mantellina de espolin
Item. Un carpàs, de espolin, ab plomes
Item. Una gavardina, de setí negre, ab traus de plata, ab ses faldes
Item. Una gavardina, de teleta negra, ab traus de plata, ab ses faldes
Item. Altra gavardina, de pelfa, ab traus de plata, ab ses faldes

En lo aposento que trau finestra al carrer de la badia del sol de la segona sala

Item. Una camilla ab sos cortinatges y cobrellit de panyo vert guarnit de spiguilla y devantllit
Item. Altres cortinatges de domàs ab devantllit gornit ab flocadura de seda de color de...
Item. Quatre quadros medians sense guarnició
Item. Un bofet, ab un cobretaula, y un quadro de la Mare de Deu, ab guarnició de sculptura, sens dorar
Item. Dotse cadires, de vaqueta de Masquonia, sense brassos, usades
Item. Quatre balons, dos de tafeta y dos de panyo
Item. Altres balons de tripa, usats
Item. Un vestit de panyo, obscur, ab xupa de primaveres obscuras ab flors de plata
Item. Una capa de aixamellot forrada de cretina

Item. Lo vestit de golilla, balo, ropilla i capa

En lo aposento que done al terrat.

Item. Un llit de camp de pilars vell

Item. Una arquilla ab sa taula

Item. Dins un calaix de dita arquilla, quatre parells de mitges, unes blanques y dos de color de stam y unes de seda negra, usades

Item. Quatre quadros, sens guarnicio

Item. Un mirall, ab gaurnicio negra

Item. Dotse matalassos, quatre de blauet y los demés blancs

Item. Sis dotsenes de tovallons

Item. Cinquanta llansols, nou de llens, tres de tela, quatre de estopa y los demés de canem

Item. Una dotsena i mitja de estovalles, grans

Item. Una dotsena y mitja de tovallols, set de lli y les demés, ordinaries de canem y estopa de lli

Item. Dues dotsenes de coyxineres, dotse de tela y les demés de lli y de canem

Item. Dotse estovalletes de la cuyna

Item. Dues dotsenes de coyxins

Robes de la Senyora Cecília

Item. Unes faldilles, allama, ab cinch trenes de puntes de plata

Item. Unes faldilles de seda brodades, de negre al mateix corte, color grog

Item. Unes faldilles de stina, oscur

Item. Altres faldilles de teleton. oscur

Robeta de la Companya

Item. Dos abits, un de seda ab sa *buelta* y altre de burata

Item. Unes faldilles de seti, viat, de color carmesi

Item. Altres faldilles de seti, viat, de color musco

Item. Un gambetet de panyo

Item. Un carpasset, petit, de spolin

Item. Sinch flassades, dos de verdes, usades

Item. Sis vanoves, dues de tovallons en canem y dos de canem vergades

Item. Dos dotsenes de rams de fil, de canem

Item. Una dotsena de camises del servey del Doctor Miquel

Item. Sis colsetets de tela, usats

Item. Quatre parells de mitges, blanques, de fil

Die sexta posterior mensis et anni

Segueyxen-se los Censals

Primo. Tot aquell censal mort, ja creat, de pensió 25 lliures que té deutors, als 21 de Janer, la Universitat de la present vila, a dit Doctor Nuix fa y preste

Item. Tot aquell altre censal, pensió 5 lliures, preu cent lliuras tot anys, als 25 de Janer, al dit Dr. Nuix, fa y preste Pau Cantacorps, pages de la present vila

Item. Tot aquell altre cesal, tambe mort, ja creat, de penció dues lliures, deu sous, preu cinquanta lliures, fa Jaume Rossell, fuster de la present vila, als 27 de Janer

Item. Altre censal, penció si lliuras, deu sous, fa Joan Font espardenyer de present vila, als 31 de Janer

Item. Altre censal, penció deu lliures sobre Joan Serradell de la vila de Pons, als 17 de Febrer

Item. Altre censal, pençió sinch lliuras, sobre los hereus de Marti Farran espardenyer de la present vila, als 25 de Febrer

Item. Altre censal, sobre Francisco Segarra, sabater, de present vila, pençió sinch lliures, als 27 de Febrer

Item. Altre censal, pençió sis lliures, sobre Josep Bargués, pages de la present vila, als 20 de Mars

Item. Altre censal, pençió sinch lliures als, 7 de Abril, sobre Simon Meler, teyxidori de la present vila

Item. Altre censal, pençió sis lliures, devuyt sous y sis, la viuda y povills Cardones, del lloch de Sant Antoli, en diferents diades

Item. Altre censal, sobre Francisco Maymo, pages, de les cases de Vergos y Cecília, Cónjuges, als 21 de Abril

Item. Altre censal, pençió quinze lliures, als 24 de Abril sobre la Universitat de la present vila

Item. Altre censal, pençió sis lliures, sobre Pere Sobrevila, Joseph son fill, Pere Joan Mora, Elena, cónjuges, Joseph Pont, Victoria cónjuges Joseph Pont, llur fill Macia y altres de la Curullada, als sis de Maig

Item. Un violari, pençió quatre lliures sobre Simon Thorner pages, de la present vila, als 8 de Maig

Item. Altre censal, de pençió sinch lliures, sobre los hereus de Rafel Solanes spardenyer de present vila als 30 de Maig

Item. Altre censal, pençió set lliures, sobre la Universitat y Singulars persones del lloch de les Oluges Bayxes, als 18 de Juny

Item. Altre censal, pençió tres lliures, sis sous y vuit diners, sobre lo bolleti de la present vila, als 22 de Juny

Item. Altre censal, pençió set lliures, deu sous, sobre la Universitat del lloch de la Mora, als 23 de Juny

Item. Altre censal, pençió dues lliures, setse sous, sobre Francisco Roca, manyá de la present vila als 12 de 7bre.

Item. Altre censal, pençió sinch lliures, sobre Isidro Porta pagés, de la present vila, als 28 de 7bre.

Item. Altre censal, pençió sinch lliures, sobre los hereus de Joan Farrer, fuster de la present vila, als 3 de 8bre.

Item. Altre censal, pençió setse lliures, sinch sous, sobre la Unitat. y singulars persones, del lloch de Tarrós, als 21 de 8bre.

Item. Altre censal, pençió quaranta lliures, sobre la Universitat de la present vila als 27 de 8bre.

Item. Altre censal, pençió sinch lliures, sobre Joseph Marcó, minor de dies, spardenyer de la present vila, als 16 de 9bre.

Item. Altre censal, pençió dues lliures, sobre Christofol Trilla pagès de la present vila, als 24 de 9bre.

Item. Altre censal, pençió sinch lliures, sobre los hereus de Joseph Illa botiguer de draps, de la present vila, als 30 de 9bre.

It. altre censal pençió tres lliures als 5 de Xbre, sobre la confraria sots invocacio de Sant Ramon de Penyafort, de la present vila

Item. Altre censal pençió deu lliures, sobre la Universitat de Tarroja als 13 de Xbre.

Item. Lo llibre de notes fahent, per dits censals y violari junt ab los Actes de aquells.

Segueyxen-se altres censals, que los sobredit *quoniam*, Doctor Miquel Nuix, del diner que li fou constituït en dot per la sua Senyora y, altrament de sa Industria, se adquiri ell mateix.

Primo. Un censal, pençió quinze lliures, sobre la Universitat de la present vila, als 18 de Febrer sobre la claveria de carns.

Item. Altre censal, pençió sis lliures, dotse sous, y deu, sobre Francisco Gual, teyxidori, de la present vila, als 19 de Abril

Item. Altre censal, pençió dues lliures, deu sous, sobre Hieronim Clos, sabater, de la present vila, als 16 de Agost

Item. Finalment, altre censal, pençió sinch lliures sobre Isidro Vilana y altres del lloch de la Mora, als 21 de 7bre.

Item. Lo llibre de notes de dits censals, ab los titols per aquells fahents

Item. Se trobaren, ab or, plata y ardots, y una polisa de pergamí, del dit *quoniam* Doctor Miquel, quatre-

centes sexanta-set lliures, moneda barcelonesa, les quals, lo dia 26 Mars, prop passat, entregà la Donya Senyora Agnés a dit Doctor Francisco Nuix, son sogre.

En la botiga del blat

Item. Quinse quarteres de blat bo, poch &.

Item. Qínse quarteres de blat, meytadench, poch &.

Item. Sis quarteres de ordi, poch &.

Item. Ab una pica de oli, sinch o sis cortans, poc més o menos.

Sicut inmobilia

Item. La sobredita casa, hont abiten los Senyors cónjuges, que es la continuada en el present partit del present Inventari

Item. Tota aquella altra casa, ab tres portals obrints, ab son forn de courer pa, situat en la present vila, al cap de la plassa de la Sebotleria, a hon habite lo Doctor Joan Nuix, prevere.

Item. Un hort, ab parets clos, prop lo convent de Jesús, ab una torreta, en lo rec dit de fra menors

Item. En la dita Horta de framenors, una sort de terra, campa situada al rech de Sant Salvador, de tinguda de dos jornals, poc mes o menos

Item. Una pessa de terra, ab sa masia losa y hera, dita *Lo Mas Capell* part de terra y part de vinya, olivers y altres arbres, plantada de tinguda de vint jornals poc mes o menos

Item. Altra pesa de terra, de vinya plantada, a la partida de Coma Cervera de tinguda cinch jornals, poch mes o menos.

Item. Altra pesa de terra, plantada de vinya, olivers y altres arbres, sita a la partida de Mata-carnera, ab un planet sobre dita vinya, de tinguda de quatre jornals poch mes o menos

Item. I, finalment, altra pesa de terra, de vinya, ab alguns olivers y altres arbres plantada, ab un farraginet devant la Capella de les Verges, de tinguda sinch jornals poc mes o menos

Aquestos son los béns, y no altres, que se han trobat ésser dels dits Senyors cónjuges Nuix y Doctor Miquel Nuix *quoniam*, lo qual Inventari fan ab expresa protesta que si en lo esdevenidor apareyneran altres bens los continuaràn en lo present Inventari o ne faran un altre Inventari, o repartori apart

La Senyora Agnés protesta de que lo haver continuat en present Inventari, los bauls robas y joyes que son Pare li donà, y aportà en la casa de son marit, son seues y propies y que es ab animo de no donaro, y ayxis mateix lo que lo *quoniam* Doctor Miquel Nuix son marit ans de sposarse li donà, com se troben de sobre continuades, y que, de altra part preten que de totes les prendes d'or que li donaren en la Iglésia després dels desposoris, enten esser seues salvant-se tots y qualsevols drets li puguin competir per a demanarles y, ayxis mateix, les demés robes de seda que li aportà en casa de son Pare ans de esposarse

El dit Doctor Francisco Nuix a respost que en quant a les prendes que lo dit *quoniam*, son fill donà, al temps de les arres, que consisteyxen ab una capsa de plata dorada dins filygrana, ab pedres blanques de diamans y esmeraldes, ab los anells del mateix sobre designats, aqueyxes les te per ben donades, quant empero a les que los parents y adherents del dit son fill li donaren immediatament després dels desposoris, o antes segons la consuetut de la present, vila y comarca, als hereus del marit pertany elegir lo que volen, y la viuda, després, se pren altra que per ayxo se diu Segona Joya, restant totes les demés en favor del hereus del marit per juntades a contemplació, y que sab molt be la dita Senyora Agnés que lo dit doctor Miquel ja ne ha tingut de tornar a donar a altres persones de les mateyxes cases que lin portaren y, los botons de or ab pedres, no creu que lo Doctor Miquel los dones en Barcelona antes de ser desposats, sino y assí en Cervera, ni encara fossin donats en Barcelona, no tenia intenció de donar-los, sino solament la capsa, massetes y anells predits.

Respecte dels vestits, que lo dit doctor Miquel, antes de ser desposats feu per dita Senyora Agnés, no enten en manera alguna que fossen ab lo testament donats sino per a que s'en servís dita Senyora, y la causa de haverlos fet en Barcelona y haverlos portat dins los bauls fou per que lo sastre de aquella ciutat los sabia

fer millor y vinguessen mes ben conuets, y no per altre efecte. Y se salven dits Senyors cònjuges Nuix les reserves se feren en Capitols Matrimonials sobre les propietats y bens desobre continuats, y ayxi també, reprobta contra dita Senyora de tot lo que sie mes convenient y conforme a rahó y justicia.

La dita Senyora Agnés està y persevera, no obstant lo sobredit, ab dites protestes y lo dit Doctor Nuix, ab dites respostes.

Lo qual Inventari tingué principi lo dia sinch del mes de Abril any de la Nativitat del Senyor, de mil set cents y hu, y fi lo dia sis dels mateyxos mes y any de quibus & juntibus protestabus Francisco Barceló S.I., professore Barcinona, et Ambrosio Copons, et sita scriptore Cervaria.

Item. Ab altre Acte, los dits Senyors Cònjuges, Doctor Francisco Nuix y Senyora Cecília, prenen en pura comanda totes les coses continuades en lo present Inventari y prometen, de aquelles, donarne bo y lleal compte, y ayxis ho firmen.

Testes presenti Barsalo y Copons

Memorial dels llibres, hi ha en lo Estudi.

- Primo. 1 tomo de Guillelmo Benedicto, "De Testamentis"
- Item. 2 de Olibano "De Actionibus"
- Item. 2 "Decisionis", de Peguera
- Item. 5 "Decisionis", de Corciada
- Item. 3 "Recisionis", de Fontanella
- Item. 3 de Ripoll "De Variis"
- Item. 1 "Tractatus", de Peregrino "De Fidey Comisys"
- Item. 1 "Volumen legum quod Parvu. vocant"
- Item. 7 "Decisionis", de Farinacio
- Item. 3 de Mascardo "De Probationibus"
- Item. 1 "Suma", de Azonio
- Item. 1 "Narracions", de Udalrico Zasjio
- Item. 2 Fortuny Garcia
- Item. 9 "Comentaria", Bartoli
- Item. 2 "Castigationes Egidii Perrini", a Jacobo Fontano
- Item. 6 "Dicepta Gratiani"
- Item. 4 de Menochio "De Varris"
- Item. 1 "Decisi", de Baldo
- Item. 1 "Deci. de Franchis supra feudum"
- Item. 1 "Codex Fabianus"
- Item. 1 "Deci", de Gamma
- Item. 1 "Brisco de verb. qn. ad jus pertinent"
- Item. 1 Escobar "De Ratiotiniis"
- Item. 1 Cancer "de resolutionib"
- Item. 1 "Practica", de Ferrario
- Item. 1 "Politica", de Bovadilla
- Item. 1 "Practica", de Egidi Bossio
- Item. 4 Xammar "Veru. Judicatio"
- Item. 1 Gonzalez "Sup. & Prego. Cancellaria"
- Item. 1 "Rolandi Repertorium"
- Item. 1 "Decretu. de Gratiani"
- Item. 1 Marant, "De Ordine Judiciario"
- Item. 1 Iranzo. "De Protesatationib"
- Item. 1 Gaspar Gaballino

- Item. 1 Mauricio. "De Restitutione"
- Item. 5 "Codices Justiniani Imp"
- Item. 1 "Decisi", Cecilia Mastrilli
- Item. 1 "Practica", de Carrerio
- Item. 1 "Consuetudines fere totis Gallia", Bartololmei a Chazendo
- Item. 2 Thomas Mieres "De Cap. Curiaru. Ghotolauni"
- Item. 1 "Concilia", Casante
- Item. 1 Mangilis, "De Subhstatiobs"
- Item. 1 Gomez, "Variaru. Resolui"
- Item. 1 "Decisi Banoniensis", Barcie
- Item. 1 Andrea Aliciati, "De Verboru. Significatione"
- Item. 1 "Novelles Constitutionis" D. Justinini Imp.
- Item. 1 Accursijsms"
- Item. 1 Ildierna. "Additio et Surdo"
- Item. 2 "Collec". Agus. Barbosa
- Item. 1 Julio Claro
- Item. 1 "Concilia Boerij"
- Item. 1 Solsona, "Lucerna Laudemiorum"
- Item. 1 Jacobus Galicis "De Moneta"
- Item. 1 Joanes de Socarratis, "De Consuetudinibs. Cathaloni"
- Item. 1 "Chronica de Arago", per lo Magch. Ramon Muntaner (*)
- Item. 1 "Chronica", del Rey En Jaume primer(*)
- Item. 1 Història de Girona.(*)
- Item. 1 dels Comptes de Barna(*)
- Item. 4 llibres, manuscrits "De amotacions civils y de Jure"
- Item. 1 "Annales", de Carrillo
- Item. 1 "Tractatus de Vana Gloria Mundi"
- Item. 2 Parts de la "Suma", de Silvestre
- Item. 1 Fuscus, "De Visitatione"
- Item. 1 "La Candida Flor"
- Item. 1 "Suma Angell"
- Item. 1 "Decis", a Josepho Ludov. " ab aspisio"
- Item. 1 Narracion de la canonizacion de San Agnon de Valanueva
- Item. 1 Apologia "Libra verus Ecclesiastis"
- Item. 1 Noticia Universal "de Chataloniis"
- Item. 1 "Decisi", de Tolosa
- Item. 1 "Statua Sedis Episcopalis" a Joane Blondel
- Item. 1 "Expositionibus. utris q. juris" a Sabastiano Brant
- Item. 1 Visita de la Carcel
- Item. 1 Barbosa, "Loca Comunia onys. juris"
- Item. 1 Joanes Alos "De Corde Hominis"
- Item. 3 "Suma" de Navarro "de variis"
- Item. 1 "Tractatus de jurisdictione" a Ludovico Sarabia
- Item. 1 Molini, "De Brachio Seculari"
- Item. 1 "Resumen Breve"
- Item. 1 "Textus Magistri. Sententiarum"
- Item. 1 "Alegationes Dni. Capi"
- Item. 1 "Insitutiones Imp. Justiniani"
- Item. 25 "Proposicions", Thristanyh de Vilaplana
- Item. 4 Covarruvias, "Variaru. resolutionu"
- Item. 1 "Vocabolariu. utrius q. Juris"
- Item. 1 "Vocabolariu", Antonis

- Item. alguns altres llibres, que per estar espatllats no se posen aquí
- Item. 2 Grans tomos de les Constitucions de Chatalunya. (*)
- Item. 1 Suma Veru.omniu.que continenet ta. in Thextu qua.in Glosis ratis. juris Civilis, ab Stephano Daoiz
- Item. 1 tomo “Vocatus Digestu”. “Nova juris Civilis”
- Item. 1 “Corpus Juris Civilis Justinianeï”
- Item. 1 Capitols dels drets del General de Chatalunya
- Item. 43 tomos dits “Allegationes Juris”
- Item. 1 “Juris Canonici liber sextus decretalium”, d.Bonifacij Papae VIII
- Item. 1 “Juris Canonici decretales” d. Gregorii. apae XII
- Item. 1 “Breviariu. Romanu”
- Item. 1 “Juris Canonici decreta”. Gratiani

-
1. Segons consta, el referit Domingo Nuix fou el primer rector de la Universitat de Cervera.
 2. Francesc, germà del difunt Miquel, seguí la carrera eclesiàstica.
 3. El títol de Ciutadà Honrat era considerat com un títol de noblesa.
 4. No hem pogut trobar, en cap lloc de la Història del Dret Català, cap text on es pugui recolzar la conducta referida, o sigui, la repudiació dels fills legítims. Altra cosa és pel que fa a la reclamació de béns.
 5. En el moment en què es formalitza l’inventari, el text legal vigent a Catalunya no era altre que les Constitucions y altres drets de Catalunya, del qual n’extreiem aquella part que fa referència a la situació que es plantejà dins la desafortunada família.

- A continuació copiem un extracte dels textos referits, aplicables a les circumstàncies suscitées en els fets relatats.

Constitutions y altres drets de Catalunya

Llibre V

Títol III Dissolt lo matrimoni, quin dret pertany a la viuda.

I. Usatge. Vidua

“Vidua si honestament e casta viurà après la mort deson marit en sa honor, nodrint bé sos fills, haja la substància de son marit, aytant com estarà sens marit...”

I. Pere terç en la cort de Perpinyà, any M.ccc.Lj, cap. xxxij

“Ab aquesta nostra constitutió per tots temps valederasanccim que la muller, mort lo marit, encontinent après la mort de aquell, sie vista tots los bens del marit posseir e dins lo any del plor de aquells bens en totes coses a la vida necessàries sie posseida; après lo dit any, emperò, del plor, los fruyts de aquells bens faça seus, fins a tant que a ella en lo dot e espon-salici seus sie integrament satisfet...”

II. Philip en la cort de Barcelona, any M.D.Lxiiij, cap. xxxij

...Com la dita constitutió (anterior) sie hu dels principals privilegis que les dones viudes tenen en los bens del marit... statuim y ordenam que la muller, mort son marit, sens altra aprehensió corporal de possessió dels bens del dit son marit sie vista posseir los bens de aquell, de tal manera que la possessió dels dits bens immediatament y sens ministeri de persona alguna sie vista ésser transferida en favor de dita dona...